

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

Қазақстан 2050

IV ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ

Алматы, Қазақстан, 4-21 сәуір, 2017 жыл

Студенттер мен жас ғалымдардың

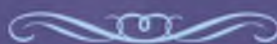
«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты халықаралық ғылыми конференциясының

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 10-13 сәуір, 2017 жыл

1-том

IV МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФАРАБИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Алматы, Казахстан, 4-21 апреля 2017 года

МАТЕРИАЛЫ

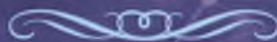
международной научной конференции

студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 10-13 апреля 2017 года

Том 1

IV INTERNATIONAL FARABI READINGS

Almaty, Kazakhstan, 4-21 April, 2017

MATERIALS

of International Scientific Conference

of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, 10-13 April, 2017

Volume 1

АРТИСТИЗМНІҢ ОРНЫ	
Құттыбек А. ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ НЕГІЗІНДЕ АЗАМАТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТЫРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	325
Әбілпатталова А.Ү. ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ ОҚУШЫЛАР БОЙЫНДА ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚ ПЕН КӨПМӘДЕНИЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖҰМЫСЫ	328
Сайрамбек Ж. ҚАЗІРГІ ЗАМАНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН КЕЛЕШЕГІ	334
Аманова Д.ӘЛЕУМЕТТІК БЕС ПРОБЛЕМА	338
Шайланов Е. МОБИЛЬДІК ЖӘНЕ КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНДАРДЫҢ БАЛА ДАМУЫНА ӘСЕРІ	339
Сафидуллаева Г. ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК БЕЛСЕНДІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖҰМЫСЫНЫҢ МӘНІ МЕН МАЗМҰНЫ	341
Тажу Т. БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ӘЛЕУМЕТТЕНУІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР	344
Рахматулла М. МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРДА ТАНЫМДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА	347
Садыкова А. АБАЙТАНУ ПӘНІН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА ОҚИТУ БАРЫСЫНДА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ МАҢЫЗЫ	351
Сапарбек К., Нұрғалиева М. БАЛА МЕН ОТБАСЫНЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН ЗЕРТТЕУ	355
Кабиева М. БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК МӘСЕЛЕЛЕРІ	360
Гумерова А. ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ ШКОЛЬНИКОВ	361
Сибилева Е. УРОКИ ИСТИНЫ В.ШУКШИНА В ПРЕПОДАВАНИИ САМОПОЗНАНИЯ	363
Отарбаева П. ОҚУШЫ ЕР БАЛАЛАРДЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МАМАНДЫҚТАРҒА БАУЛУ	382
Бекешева А. ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ СТРЕСС В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА	366
Хон А. ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ-ИНДИГО В КОНТЕКСТЕ ПРОФИЛАКТИКИ АУТОДЕСТРУКТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ	367
Литвинова М. ЦЕННАТЫ-СМЫСЛОВЫЕ ОРИНТАЦИИ В ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ МЕТОДЫ И ФОРМЫ	368
Бағланова Р. ИНТЕЛЛЕКТ - БОЛАШАҚ ПСИХОЛОГТАРДЫҢ КӘСІБИ МАҢЫЗДЫ САПАЛАРЫНЫҢ ДАМУЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК - КОГНИТИВТІК АНЫҚТАУЫШЫ	374
Серикова К. ИССЛЕДОВАНИЕ СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТИ И КРЕАТИВНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ КТЛ (Г.АСТАНЫ)	375
Кенжебекова Д. СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ТРЕНИНГ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ	376
Ушурова К. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НЕУВЕРЕННОСТИ В СЕБЕ У СТУДЕНТОВ	380
Турсинбекова Нуржайна. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАВИСИМОСТИ УШКОЛЬНИКОВ	381
Юлдашева Д. ЖАСӨСПІРІМ ТҰЛҒАСЫНЫҢ ДАМУЫНА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС СТИЛІНІҢ ҮҚПАЛЫ	382
Ибрай А. ҚАМҚОРЛЫҚҚА АЛЫНҒАН БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	383
Саулебек А. ТҮТАС ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРОЦЕСТЕ ТӘРБИЕНІҢ ФОРМАЛАРЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕРІ	385

Ибрай А.,

әл-Фараби ат.ҚазҰУ, Әлеуметтік педагогика
және өзін-өзі тану мамандығының 2 курс студенті
Ғылыми жетекшісі:Жумабекова Қ.Б.

ҚАМҚОРЛЫҚҚА АЛЫНҒАН БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖҮРГІЗУДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақстан Республикасында соңғы жылдары жетім балалар мен ата-анасынан айырылған, яғни олардың қамқорлығынсыз қалған балалардың жағдайы көпшілікті қамқорлау мәселесінде маңызды рөл атқаруда. Бұл мәселе Қазақстан Республикасының «Қазақстан-2030» даму стратегиясына сай балалар үйіндегі тәрбиелініп жатқан әрбір ұрпақтың жеке адам ретінде қалыптасуының шешуші факторы ұлттық тәрбие деп көрсеткен. Жетім балалар тәрбиесіне қазіргі кезде ұлттық тәрбие тұрғысынан да көңіл бөліп, оларды тұлғалық қалыптастыру мәселесі бүгінгі күн талабы. Балалар үйінде тәрбиеленуші баланың жеке тұлғасының әлеуметтік қалыптасуының өзіндік ерекшелігі бар. Оның іс-әрекеті толығымен тәртіпке келтіріліп, бақылауға алынып қадағаланылады, бұл бала дамуында артта қалушылықты, масылдықты, жеке басын қорғау қабілетін ұйымдастырудың төменгі деңгейін туындатады. Сонымен қатар, әлеуметтендіруге байланысты ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде әлеуметтендіру деңгейлері мен факторлары және «әлеуметтендіру», «бейімдеу» ұғымдары бөліп қарастырылады [1]. Жетім балаларды әлеуметтендіру мәселесін шетелдік, отандық ғалымдардың зерттеулеріне, тәжірибелерге сүйене отырып, теориялық, практикалық тұрғыда сипаттау қазіргі педагогика саласында мұндай өзекті мәселені шешуге себеп болады. Көптеген теориялық деректерді талдау барысында біздің тарапымыздан қазіргі жағдайда жетім балаларға көмек көрсету жүйесінде жетім балалар тәрбиеленетін мекемелер қызметінің бірнеше жұмыс бағыттары айқындалды. Атап айтар болсақ, әлеуметтік, медициналық, психологиялық, ұйымдастырушылық-тәрбиеленушілік. Мұндағы тәрбиеленушілердің қоғамдық ортаға бейімделуі баланың әлеуметтік статусына сай емес, медициналық тұрғыдан бұл типтегі балалар тұқым қуалаушылық тұрғысынан дертке шалдыққан немесе жүйке жүйкелері тозу арқылы ашушаң, ызакор болып келеді. Демек, жетім балаларға әлеуметтік-педагогикалық тұрғыдан көмек көрсету, өмір сүруге үйрету, өзімен қатар алып жүру әлеуметтік педагог, психологтардың, тәрбиешілердің, кәсіби іс-әрекеттерінің жүйесі болып табылады. Бұл жетім балаларды өзімен қатар алып жүру баланың бойындағы жеке қасиеттерге сүйену арқылы іске асырылады. Жетім балалардың тұлғалық әлеуметтенуіне бағытталған педагогикалық алғы шарттар жасалуы және теориялық тұрғыдан жүйеге келтірілуі, әдістемелік тұрғыдан нақты қарастыру, кезек күттірмейтін мәселе деп айтуға болады. Балалар үйіндегі тәрбиеленушілер шектеулі қарым-қатынастың шеңберіндегі әлеуметтік байланыстардың тұйық жүйесінде өмір сүреді. Отбасының, білім беру жүйесінің әлеуметтендіру әсері барынша кемиді, достарымен, құрдастарымен қарым-қатынас шеңбері тарылады. Қоғам мекемедегі баланы шеттетіп, оны өзінен және де мәдени құндылықтар мен заңдылықтардан алшақтатады. Балаға қоғамнан алшақтату жағдайында әлеуметтік мәдени тәжірибені жеткізу қиындайды, ол ересек болған кезде де орны толмас тапшылық болып қалады. Осындай ұрпағымыз саналы әрі білімді толық меңгеруі үшін халқымыз бірінен-бірі кем болмай мейірімділікпен, адамгершілікпен тіршілік етуді қолға алуы керек.

Әлеуметтік жетімдікті болдырмаудың басты шараларының бірі – баланы қамқорлыққа алу. Қазақта тастанды мен жетім баланың болмауы - ұзақ ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық менталитет. ҚР 1998 ж. 17 желтоқсандағы «Неке және отбасы туралы» Заңында «Ата-аналарының қамқорлығынсыз қалған балалардың құқықтары мен мүдделерін қорғау» деген арнайы тарау бар. алабын қатар ұстап жүре алған адамға тиесілі болады[2].

«Жетім жерде жыласа, көкте тәңір күңіренер...» - деген қазақта жақсы сөз бар. Қамқорлыққа алынған баламен жүргізілетін жұмыстың өзі өте күрделі. Өйткені, ол адам баласының өмірге бейімделуімен, дұрыс тәлім-тәрбие көруінен бастау алады.

Бала асырап алу туралы тұңғыш заң 1851 жылы АҚШ-тың Массачусетс штаты қабылданған. Бұл заң бойынша асырап алынған бала биологиялық балаға тиесілі құқық ие болған. Судья бала асырап алушы ата-аналардың баланы тамақтандыра алу мүмкіндігі ғана емес, сондай-ақ оған білім беру мүмкіндігінің де бар-жоқтығын анықтауға міндетті болатын.

Францияда баланы заңдық асырап алу 18-ғасырдың басында Наполеон кодексімен Ресейде 1 Александрдің патшалық етуі кезінде пайда болған. Ресейлік заңда бала асырап мәселесі көптеген шектеулерге толы болды, сонымен бірге жоғары сословие өкілдерінің талаптар қоюымен ерекшеленеді. Әулетті ақсүйектердің бала асырап алуына тек императорлық рұқсат беретін. Жеке ақсүйектерге, молдаларға, құрметті азаматтарға және көпестерге бала асырап алу рәсімі оңайлау болатын, бірақ олардың да бала асырап алуы Сенатпен бекітілуі керек. Тек шаруалар мен ұсақ мүдделі адамдарда бала асырап алу «отбасына қоса салу» рәсімі жүргізілетін.

Бала асырап алу – заңи акт. Ол баланың және оны тәрбиелеуге алған асырап алушы арасындағы құқықтық қарым-қатыныстарды айқындайды. Негізінен, кәмелетке толма балаларға қатысты әрі солардың мүддесіне орай жүзеге асуға тиіс. 1998 жылғы желтоқсанда қабылданған ҚР-ның “Неке және отбасы туралы” заңында Бала асырап алу тәртібі, оның құқықтық салдары, тиісті адамдардың заңи міндеттері мен жауапкершіліктері т.б. егжей-тегжейлі қарастырылған (12-тарау). Баланы тәрбиесіне алуға тілек білген адамның өтініші бойынша Бала асырап алу ісін сот қарап, азаматтық іс жүргізу заңының көзделген ережелер бойынша жүзеге асырады. Заң бойынша ҚР-ның азаматы саналатын балаларды, егер ел аумағында тәрбиелеу мүмкіндігі болмаса, иеліксіз азаматтардың немесе республика территориясынан тыс жерде тұратын туыстарының бала асырап алуына рұқсат етілген. Дәстүрлі қазақ қоғамында да Бала асырап алу актісіне жеткілікті мән берілген. Көбінесе, ұрпақтар жалғастығы үзіліп қалмасын деген ниетпен перзентсіз қабілетсіз не ұлы жоқ отбасына ет жақын, сүйек шатыс туыстары бала беріп, қарап жасаған. Бұл актіні кейін құпия ұстауға міндеттенген. Жалпы, қазақ ұғымында “асыранды” сөзі итке, малға қатысты ғана айтылатын, кемсітушілік астары мол саналады. Әдетте, отбасы, тіпті ағайын-туыс арасындағы құпия-сыр ретінде сақталуы осынау құқықтық — адамгершілік іс-әрекетті “бауырына басу”, “қамқорлыққа алу” астарлай жеткізген.

Жетім- ата-анасының екеуі де немесе жалғыз басты ата-анасы қайтыс болып табылады. Жетімдік баланың психикалық дамуына қатты әсер етеді. Ата-анасы айырылған және интернат жағдайына түскен балалардың жалпы психикалық дамуы төмендейді, өзін-өзі реттеп-бағыттауы бұзылады, көңіл-күйі жабырқау болады. Баланың басым көпшілігінің өмірге құштарлығы жоғалады, өзіне-өзі сенімсіздігі күшейіп, үрей билей бастайды.

Жетімдіктің екі категориясы бар, ол тұл жетім және әлеуметтік жетімдік [3]. Әлеуметтік жетім- ата-анасы бар немесе қайтыс болмаған, бірақ ата-ананың келісімдерімен баладан бас тарту, сондай-ақ ата-ананың түрлі сол қылықтарға баруы олардың құқықтарын шектеп баланы айырып алу.

Тұл жетім- ата-анасының екеуі де немесе жалғыз басты ата-анасының қайтыс болуы тұл жетім деп аталады.

Қамқорлыққа алудың негізі ретінде:

- Ата-ананың қайтыс болуы
- Ата-аналарының ата-ана құқығынан айрылғандары
- Ата-аналық құқығы шектелген
- Ата-анасының еңбекке жарамсыздығы
- Бала тәрбиесіне жете көңіл бөлмей, бас тартуы
- Қамқорлыққа алудың басқа себептері де алынады.

Қамқоршы — қамқорлыққа алынған баланың жалпы өмірі, денсаулығы, тәрбиесі бойынша алған жеке тұлға. Ол арнайы органдар арқылы тұрғылықты жерге

ғайындалады. Қамқоршыға қойылатын талаптар мен міндеттер және қамқорлыққа алынушы баланың құқығы Конституция заңдары мен халықаралық құқық нормаларына сәйкес өрсетілген [4].

Әлеуметтік педагогтың жетім балалармен жұмысы олардың бойындағы достық және сүйіспеншілік, бір-біріне деген түсіністік сезімдерін оятуда жатыр. Қамқорсыз қалған балалардың әлеуметтенуіне жағдай туғызып, оған бақылау жасау әлеуметтік педагогтың басты міндеттерінің бірі. Балалық шақтың бал дәмінен ерте айрылған осындай балалармен жұмыс қиын да күрделі, жауапты іс болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақ педагогикалық энциклопедиялық сөздік. Алматы, 1995.-173 б.
- 2.«Неке және отбасы туралы» Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 17 желтоқсандағы N 321-І Заңы.
3. Қазақстанда жетім балалармен әлеуметтік жұмыс жүргізу мәселесінің құқықтық негіздері. – Алматы: Ұлт тағлымы, 2005. – № 4. – Б.314-318.
4. Социальная педагогика: Курс лекций /Под общей ред. М.А. Галагузовой. - М., 2000.С.192

Сәулебек А.,

әл-Фараби ат.ҚазҰУ, педагогика және
психология мамандығының 2 курс студенті

Ғылыми жетекшісі: п.ғ.к., доцент Төлешова Ұ.Б.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДҮНИЕТАНЫМЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Болашағынан зор үміт күтетін кез-келген тәуелсіз елдің, еркін өмір сүру жолындағы ұлттың болса да басты әрі кастерлі міндеті – өткен тарихымен үндес бола алатын, жас ұрпақтың санасын шыңдауға қызмет ететін білім жүйесін қалыптастыру. Ал мұндай білім жүйесі сол ұлттың төл болмысымен санасу арқылы жүзеге асады.

Қазіргі таңда, жалпы білім мекемелерінің алдында тұрған басты міндет – оқу – тәрбие үдерісінде білім алушылардың дүниетанымын жоғарғы деңгейде қалыптастыру.

Өйткені, бүгінгі қоғам сұранысына сай тұлғаның дүниетанымын қалыптастыруда, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын дәріптеу, ол қоғамымыздың өмір сүруіне туындаған қажеттілік. Өркениетті елдер қатарында олармен саяси, экономикалық, мәдени қарым-қатынаста болу үшін, ең алдымен, ғылым мен білімге басты назарды аударып, ұлттық менталитетімізді берік сақтауымыз қажет.

Менталитет – ойлаудың үлгісі, этностың, әлеуметтік топтың, индивидтің жалпы рухани мінез – құлқы. Сондай-ақ менталитет халықтың этникалық бірлігі мен оның басқа ұлттық құрылымдардың еркешелігін тану болып табылады.

Ендеше егеменді ел болып, қарқынды түрде дамыған өркениетті елдер қатарына қосылу үшін, білім беру ордаларында оқушылардың ұлттық дүниетанымын жоғарғы деңгейде қалыптастырған жөн.

Белгілі ғалым И. Кант «Дүниетаным - «гетерегенді» жасалым. Дүниетаным қалыптасуында жеке тұлғаның эстетикалық, шығармашылық аспектілерімен өзара қатынастары жайлы, оның ой пікірі ерекше құнды болып табылады» десе, **Р. Қоянбаев «Дүниетаным** – объективті дүниеге және ондағы адамның алатын орнына, адамның өзін қоршаған шындыққа және өзіне қатынасы туралы көзқарастар жүйесі, сонымен қатар осы көзқарастарға тәуелді адамдардың өмірлік ұстанымы, олардың сенімдері, мұраттары, таным тәсілі және іс –әрекет ұстанымдарының құнды бағдарлары» дейді, **Л. С. Выготский «Дүниетаным** – адамның сыртқы дүниеге қатынасы бойынша мәдени тұрғыдағы оның бүкіл рухани мінез – құлқының сипаттамасы» деді, **Э.И. Монозон «Дүниетаным** – шындыққа идеяға негізделген жалпылама көзқарастар жүйесі. Сол арқылы адам өзін қоршаған табиғи және